

Sygn. akt VIII **Pa 138/18**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 marca 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący:	SSO Teresa Kalinka (spr.)
Sędziowie:	SSO Grzegorz Tyrka SSR del. Anna Capik-Pater
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 21 marca 2019r. w Gliwicach

sprawy z powództwa M. K. (K.)

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w J.

o rekompensatę z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w G.

z dnia 28 maja 2018 r. **sygn. akt** VI P 740/17

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 675 zł (sześćset siedemdziesiąt pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

(-) SSR del. Anna Capik-Pater (-) SSO Teresa Kalinka (spr.) (-) SSO Grzegorz Tyrka

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. VIII Pa 138/18

UZASADNIENIE

Powód M. K. domagał się zmiany decyzji (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w J. z dnia 24 listopada 2017 roku w przedmiocie odmowy przyznania świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla poprzez orzeczenie co do istoty sprawy. Nadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanej kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu powód wskazał, że nabył uprawnienia emerytalne w związku z rozwiązaniem stosunku pracy przed dniem 31 grudnia 2014 roku, a tym na mocy ustawy nabył prawo do świadczenia rekompensacyjnego w kwocie dochodzonej pozwem.

Powód wskazał wartość przedmiotu sporu na kwotę 10.000 zł.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych. Przyznała, że „prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych, zarówno w (...) Spółce (...), jak i w byłej (...) S.A. (do której zakład KWK (...) „należał do 31 lipca 2014 roku) wygasło ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2015 roku „Zdaniem pozwanej decydujące znaczenie ma potwierdzenie faktycznego pobierania przez powoda deputatu węglowego lub jego ekwiwalentu do dnia 31 grudnia 2014 roku.

W wyroku z dnia 28 maja 2018 roku Sąd Rejonowy w G. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 10 000 złotych tytułem rekompensaty za utratę prawa do bezpłatnego węgla.

Wyrok zapadł po ustaleniu następującego stanu faktycznego

Powód w okresie od dnia 31 lipca 1987 roku do dnia 25 listopada 2014 roku był zatrudniony w Kopalni (...) w K. na podstawie umowy o pracę, ostatnio na stanowisku młodszy górnik pod ziemią. Stosunek pracy powoda ustął na mocy porozumienia stron w związku z przejściem na emeryturę. Wypłatę emerytury podjęto od 1 listopada 2014 roku.

Do dnia 31 lipca 2014 roku pracodawcą powoda była (...) S.A. w K.. Zgodnie z Porozumieniem z dnia 20 grudnia 2004 roku byłym pracownikom, których stosunek pracy został rozwiązany z (...) S.A. w K. po dniu wejścia w życie (tj. po dniu 1 stycznia 2005 roku) w związku z przejściem na emeryturę lub rentę przysługiwał bezpłatny węgiel w wymiarze 3 ton rocznie. Prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych realizowane było w ekwiwalencie pieniężnym; natomiast prawo to na wniosek uprawnionego mogło zostać zrealizowane także w naturze.

Z dniem 1 sierpnia 2014 roku nowym pracodawcą powoda w trybie art. 23¹ k.p. została pozwana spółka w związku z nabyciem w dniu 31 lipca 2014 roku od (...) S.A. w K. zakładu (...). Pozwana spółka przejęła tylko czynnych pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, natomiast byli pracownicy KWK (...) zostali przyporządkowani do Zakładu (...) S.A. w K.. Przez okres jednego roku od daty zbycia KWK (...) pracownicy tej kopalni mieli zachowane dotychczasowe warunki płacowe.

Zarządy (...) S.A. w K. oraz (...) S.A. – w związku z trudną sytuacją ekonomiczno-finansową obu spółek i zagrożeniem upadłości firm – począwszy od dnia 1 stycznia 2015 roku dokonały likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla. W stosunku do byłych pracowników KWK (...) obowiązek wypłaty deputatu węglowego zachowany został przez (...) S.A. Czynnici zaś pracownicy KWK (...) w razie przejścia na emeryturę lub rentę po dniu 31 lipca 2014 roku objęci byli przepisami dotyczącymi prawa do deputatu węglowego dla emerytów i innych uprawnionych osób obowiązującymi w (...) S.A.

Powód po przejściu na emeryturę w 2014 roku otrzymał bezpłatny węgiel emerycki za 2 miesiące 2014 roku – przy czym wypłaty dokonano w lutym 2015 roku.

Powód w październiku 2017 roku złożył wniosek o wypłatę rekompensaty wynikającej z ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

W dniu 24 listopada 2017 roku pozwana wydała decyzję odmowną. Przyczyną odmowy był brak statusu osoby uprawnionej w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy. Odwołanie złożono w Sądzie w dniu 11 grudnia 2017 roku.

Zdaniem Sądu I instancji roszczenie powoda M. K. zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd I instancji wskazał, że sprawa ma charakter pracowniczy. Prawo do deputatu węglowego dla emerytów i rencistów jest prawem ściśle związanym z faktem wcześniejszego zatrudnienia na rzecz przedsiębiorstwa górniczego w oparciu o stosunek pracy. Gdyby bowiem osoba uprawniona do tego świadczenia nie była wcześniej zatrudniona na podstawie stosunku pracy, to nie mogłaby dochodzić od byłego pracodawcy zaspokojenia roszczenia o wydanie deputatu węglowego (lub jego ekwiwalentu pieniężnego).

Prawo do deputatu węglowego przyznane zostało pracownikom kopalń na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 roku w sprawie szczególnych przywilejów dla pracowników górnictwa – Karta górnika (Dz.U. z 2013 roku, Nr 2, poz. 13). Wynika ono wprost z § 19 ust. 1 Karty górnika, zgodnie z którym pracownikom objętym przepisami rozporządzenia (m.in. pracownicy kopalń węgla kamiennego) przysługuje deputat węglowy w naturze i ekwiwalencie pieniężnym lub tylko w ekwiwalencie pieniężnym. Nadto § 19 ust. 2 Karty górnika stanowi, że emerytom i rencistom uprawnionym do deputatu węglowego w okresie ich zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych objętych przepisami rozporządzenia oraz wdowom (wdowcom) i zupełnym sierotom po nich przysługuje bezpłatny węgiel opałowy lub ekwiwalent pieniężny za ten węgiel.

Z powyższego wynika zatem, że prawo do deputatu węglowego przyznane zostało dwóm różnym kategoriom osób, których pozycja społeczna i zawodowa jest odmienna. Do pierwszej kategorii osób uprawnionych do deputatu węglowego wchodzi czynni pracownicy kopalń, a prawo to ma status świadczenia związanego z pracą o charakterze wynagrodzenia za pracę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1986 roku, III PZP 36/86, LEX nr 14645). Drugą zaś kategorią osób objęci są emeryci i renciści górniczy (bądź wdowy i zupełne sieroty po nich), którzy pomimo braku pozostawania w stosunku pracy uprawnieni są do świadczenia wynikającego z wcześniejszego zatrudnienia. W ich przypadku deputat węglowy stanowi wyraz szczególnego przywileju przyznanego w związku z wcześniejszą pracą wykonywaną w szczególnie trudnych warunkach pracy. Szczególny charakter tego świadczenia w stosunku do emerytów i rencistów polega na tym, że otrzymują oni świadczenie o charakterze wynagrodzenia za pracę przy braku wykonywania pracy. Deputat węglowy w ich przypadku nie posiada zatem cechy ekwiwalentności. Innymi słowy prawo do bezpłatnego węgla dla byłych pracowników nie można uznać za świadczenie wynikające ze stosunku pracy. Ze względu na swoją specyfikę winno ono być raczej zaklasyfikowane jako świadczenie związane ze stosunkiem pracy.

W świetle art. 11 ust. 1 i art. 17 ustawy z dnia 2 lutego 1996 roku o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1996 roku, Nr 24, poz. 110) Karta górnika zachowała moc do czasu objęcia pracowników, których jej przepisy dotyczą i w zakresie przedmiotu w nim normowanego – postanowieniami układu zbiorowego pracy lub innymi przepisami prawa pracy. W przypadku emerytów i rencistów zatrudnionych wcześniej w Kopalni (...) od dnia 1 stycznia

2005 roku źródłem prawa do deputatu węglowego było Porozumienie z dnia 20 grudnia

2004 roku zawarte pomiędzy zarządem (...) S.A., a związkami zawodowymi. Tym samym każdy górnik z chwilą uzyskania statusu emeryta lub rencisty nabywał prawo do deputatu węglowego przeznaczonego dla emerytów i rencistów, co nie było kwestionowane w sprawie. Prawo to było niezależne od wcześniej wypłacanego deputatu węglowego dla pracowników. (...) realizowała uprawnienia emerytów i rencistów KWK (...) – których stosunek pracy ustał przed dniem 1 sierpnia 2014 roku – do bezpłatnego węgla aż do dnia skutecznego wypowiedzenia w tym zakresie Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku. Z kolei (...) S.A. z dniem 1 sierpnia 2014 roku przejęła na siebie obowiązek realizacji tego świadczenia jedynie względem emerytów i rencistów KWK (...), którzy w chwili przejęcia tej kopalni byli jeszcze czynnymi pracownikami. Jednakże i ta spółka węglowa skutecznie, co nie było kwestionowane w niniejszym postępowaniu, odstąpiła od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w roku 2015. W następstwie tego emeryci i renciści (lub osoby po nich uprawnione) pracujący wcześniej w KWK (...) po 2014 roku pozbawieni zostali prawa do deputatu węglowego. Natomiast prawo do deputatu węglowego nie zostało odebrane nadal pracującym pracownikom kopalni.

W dniu 12 października 2017 roku uchwalona została ustawa o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku,

poz. 1971), która weszła w życie już w dniu 24 października 2017 roku. Przedmiotem tej regulacji stała się realizacja przez przedsiębiorstwa górnicze świadczeń rekompensacyjnych z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (art. 1 ustawy). Za osoby uprawnione do tego świadczenia ustawa traktuje dwie kategorie osób (art. 2 ust. 1 lit a, b):

1) emeryta i rencistę mających ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy i pobierających to świadczenie, uprawnionych w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury lub renty do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń,

2) wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po osobie powyżej wymienionej.

Wysokość rekompensaty wynosi 10.000 zł.

Przedsiębiorstwo wypłacające odmawia w formie pisemnej, z podaniem przyczyny odmowy, wypłaty rekompensaty, jeżeli wniosek złożyła osoba nieuprawniona (art. 5 ust. 9 ustawy),

Osobą uprawnioną do rekompensaty z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla jest emeryt lub rencista, który nie tylko miał ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, ale również pobierał świadczenie z tego tytułu. Osobie takiej przysługiwało również, na podstawie przepisów wewnętrznie obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, prawo do bezpłatnego węgla, które trwale utracił przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Ponadto osobą uprawnioną jest wdowa, wdowiec i sieroty mające ustawowe prawo do renty rodzinnej po osobie uprawnionej, tak jak to było określone w zakładowych układach zbiorowych pracy i porozumieniach z nimi związanych.

Mając na uwadze powyższe należy wskazać, że powód spełniał przesłanki do przyznania mu świadczenia rekompensacyjnego określonego w ustawie o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

Jak wskazano powyżej powód rozwiązał stosunek pracy z pozwaną w 2014 roku i faktycznie w tym roku pobierał emeryturę, a mając ustalone prawo do emerytury i pobierając emeryturę powód był uprawniony do ekwiwalentu pieniężnego za bezpłatny węgiel na podstawie regulacji, która utraciła moc przed dniem wejścia w życie ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

Faktyczna wypłata bezpłatnego węgla emeryckiego za rok 2014 w roku 2015 nie zależała od powoda i nie wpływa na pozbawienie powoda uprawnień do węgla emeryckiego za rok 2014, które to uprawnienie w ocenie Sądu jest jedną z przesłanek spornego prawa do świadczenia rekompensacyjnego.

W konsekwencji, w oparciu o przeprowadzone postępowanie i na podstawie wskazanych wyżej norm, Sąd orzekł jak w punkcie pierwszym wyroku. O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na mocy zasady rozdziału kosztów procesu z art. 98 § 1 kpc Oplatę sądową ustalono jako 5% wartości przedmiotu sporu i jej pobranie nakazano w myśl art. 113 ust. 1 z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych .

Pozwana zaskarżyła wyrok w całości zarzucając naruszenie prawa materialnego, a to art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. 2017 poz. 1971) poprzez nieprawidłową jego wykładnię i przyjęcie , że powodowi przysługuje rekompensata za węgiel pomimo niepobrania węgla w formie ekwiwalentu do końca 2014 roku oraz braku porozumienia lub innych regulacji obowiązujących u pozwanej, które stanowiłyby podstawę wypłaty bezpłatnego węgla dla emerytów i w 2014 roku u pozwanej .

Wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych .

Ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu apelacji pozwana wskazała, że w świetle orzecznictwa sądowego Sądu Rejonowego w Gliwicach oraz Sądu Okręgowego w Gliwicach w sprawie VIII Pa 144 /16 postanowienia Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku nie mają zastosowania do uprawnień pracowników do bezpłatnego węgla deputatowego po przejściu przez nich na emerytury. W związku z tym postanowienia Porozumienia z 20 grudnia 2004 roku nie mogły stanowić podstawy uprawnień do bezpłatnego węgla dla powoda . Pozwana nie zawierała porozumień i nie dokonywała wypowiedzeń w zakresie postanowień tego Porozumienia.

Powód wniosł o oddalenie apelacji i obciążenie pozwanej kosztami postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych . Jego zdaniem uzasadnienie apelacji sprowadza się jedynie do polemiki z prawidłowymi ustaleniami Sądu pierwszej instancji. Sąd pierwszej instancji ustalił , że w 2014 roku powód rozwiązał stosunek pracy z pozwaną, w tym roku pobierał emeryturę i był uprawniony do ekwiwalentu pieniężnego za bezpłatny węgiel na podstawie regulacji, które utraciły moc przed dniem wejścia w życie ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. To, że wypłata bezpłatnego węgla za rok 2014 roku została dokonana w roku 2015 nie miało wpływu na pozbawienie powoda uprawnień do węgla za rok 2014 . Jednocześnie powód wskazał ,że uchwały zarządu pozwanej o odstąpieniu od wypłaty bezpłatnego węgla dla emerytów rencistów dotyczyły lat 2015 i 2016, a więc za rok 2014 nie podjęto decyzję o niewypłacaniu bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów, co oznacza, że prawo takie im przysługiwało. Skoro wypłacano deputat węglowy osobom, które w roku 2014 przeszły na emeryturę lub renty, to logiczne jest wniosek, że w roku 2014 uprawnienie takie w (...) Spółce Akcyjnej istniało .

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

W niniejszej sprawie pozwana w odpowiedzi na pozew przyznała , że prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów rencistów oraz tzw. innych uprawnionych w (...) S.A. wygasło ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2015 roku . W związku z tym należało przyjąć, tak jak to uczynił Sąd Rejonowy, że do końca 2014 roku emeryci i renciści (...) spółki (...) byli uprawnieni do deputatu węglowego . W toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji pozwana prezentowała stanowisko, że istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do ustalenia, czy były pracownik w trakcie pobierania emerytury lub renty otrzymywał z przedsiębiorstwa górniczego, z którego przyszedł na emeryturę lub rentę bezpłatny węgiel w naturze lub ekwiwalencie pieniężnym.

Ustalono , że powód ekwiwalent taki otrzymał za 2 miesiące 2014 roku. To, że wypłata ekwiwalentu wystąpiła w roku 2015 pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Roszczenie o wypłatę ekwiwalentu przedawnia się z upływem trzech lat. Ustawa z dnia 12 października 2017 roku stawia warunek , aby przepisy, w oparciu o które od wypłacano bezpłatny węgiel w naturze lub ekwiwalencie pieniężnym utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń. Skoro pozwana przyznała, że uprawnienia emerytów i rencistów wygasły ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2015 roku na podstawie przedłożonych do akt uchwał zarządu (...) spółki (...), to ten warunek został spełniony. Ustawa natomiast nie wymaga, aby ekwiwalent za dany rok pobrać w roku, w którym nabyło się do niego prawo. Podstawą odmowy przyznania rekompensaty była nieprawidłowa interpretacja art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 2017 roku zakładająca , że bezpłatny węgiel w naturze lub ekwiwalent pieniężny należało utrzymać do dnia 31 grudnia 2014 roku.

Przytoczone orzecznictwo Sądu Rejonowego i Sądu Okręgowego w G. zawarte m.in. w uzasadnieniu wyroku w sprawie VIII Pa 144/16 dotyczyło innego stanu prawnego i faktycznego. Chodziło o prawo do deputatu węglowego na mocy Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku dla emeryta bądź rencisty za rok 2015 , a więc z a okres, kiedy zostało skutecznie wypowiedziane. Słuszny jest zarzut pozwanej, że w stosunku do emerytów i rencistów (...) postanowienia Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku nie miały zastosowania.. Zostało ono zawarte pomiędzy innymi stronami. Powód z dniem 1 sierpnia 2014 roku stał się pracownikiem (...) Spółki (...) i Porozumienie z 20 grudnia 2004 roku miało zastosowanie jedynie do czynnych pracowników kopalni na podstawie art. 241⁸ § 1 k.p.

Ustawa z dnia 12 października 2017 roku w art. 2 ust. 1 wymaga, aby przed dniem wejścia w życie ustawy skutecznie dokonano wypowiedzenia porozumienia lub innego aktu prawnego w oparciu o który emeryt lub rencista otrzymywał deputat węglowy. Skoro pozwana w niniejszym postępowaniu przyznała, że prawo dla emeryta do deputatu węglowego skutecznie wygasło od dnia 1 stycznia 2015 roku, to tym samym należało przyjąć, że istniała podstawa prawna przyznania takiego świadczenia przed tym dniem. Powód spełnił warunki do przyznania mu rekompensaty.

Sąd Okręgowy uznał, że nie doszło do naruszenia przepisów prawa materialnego a to art. 2 ust. 1 ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla, a apelację jako bezpodstawną oddalono na podstawie art. 385 k.p.c. O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.

(-) SSR del. Anna Capik-Pater (-) SSO Teresa Kalinka (spr.) (-) SSO Grzegorz Tyrka

Sędzia Przewodniczący Sędzia